

УДК 330.681.657

АУДИТ ПРОГНОЗНОЇ ФІНАНСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ, ЯК СКЛАДОВА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Розмислов О.М.

AUDIT FORECASTED FINANCIAL INFORMATION AS PART OF IMPROVING THE COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES

Rozmyslov A.N.

Проаналізовано показники прогнозованої фінансової інформації і принципи прогнозування фінансового стану та конкурентоспроможності підприємств. Вивчено причини проведення аудиту фінансової інформації та докази, що підтверджують можливість зниження конкурентоспроможності підприємства, спрямовані на досягнення ключових цілей, що стоять перед підприємством в довгостроковій перспективі. Було встановлено, що основним змістом дослідження питань аудиту прогнозованої фінансової інформації на шляху підвищення конкурентоспроможності підприємства є вироблення концепції оцінки такої інформації, яка не повинна перевищувати тимчасові рамки, що дозволяють керівництву економічного суб'єкта розумно оцінювати економічний розвиток підприємства. За результатами дослідження сформовані критерії проведення аудиту прогнозованої фінансової інформації відповідно до норм аудиторських процедур МСА 810 і загальних принципів аудиту.

Ключові слова: аудит, прогноз, фінансова інформація, підприємство, припущення, оцінка, кредитоспроможність, розвиток, система.

Вступ. Однією з найважливіших функцій управління є прогнозування, яке практично завжди передує плануванню і має своїй на меті зниження всіляких ризиків при ухваленні тих або інших управлінських рішень. Наприклад, інвестор приймає рішення про вкладення фінансових ресурсів в якийсь проект лише після ретельних розрахунків, пов'язаних з прогнозуванням майбутнього стану ринку, визначенням рентабельності вкладень і оцінками вищезгаданих ризиків. Інакше ініціативу можуть перехопити конкуренти, що уміють надійнішим чином оцінювати ситуації і прогнозувати перспективи розвитку економічного суб'єкта [1, с. 531].

В умовах розвитку ринкової економіки прогнозування різних ситуацій і результатів фінансово-господарської діяльності економічних суб'єктів складає основу планування виробничих потужностей, формування запасів, розрахунку потреб в трудових ресурсах, об'єму продажів і бюджетування,

проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, а також вироблення стратегічних установок вищою керівною ланкою будь-якого економічного суб'єкта.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Проблемам формування прогнозованої фінансової інформації та питанням удосконалення механізму аудиту прогнозованої інформації присвячені праці багатьох відомих вчених, таких як:

Проблемам використання інструментів аудиту на шляху визначення ефективності використання прогнозованої фінансової інформації присвячені дослідження багатьох зарубіжних та вітчизняних науковців. Зокрема концептуальним аспектам аудиту прогнозованої фінансової інформації присвячені праці таких вчених, як Л.І. Донець, О.І. Ястремкий, В.В. Вітлінський, М.М. Клменюк, Н.М. Проскуріна та інших.

При цьому, складні явища сучасного економічного становища України потребують проведення додаткових досліджень з корегування складових механізму аудиту прогнозованої фінансової інформації на шляху підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств.

Загальна мета дослідження. Кризові процеси сучасної України та складне фінансове становище багатьох підприємств потребує проведення додаткових досліджень щодо прогнозування фінансової інформації в тому рахунку завдяки досконалої системі аудиту. Метою написання статті є пошук домінантного блоку управління фінансовою інформацією на основі даних аудиту в умовах недостатнього рівня забезпеченості підприємств ресурсним базисом.

Виклад основного матеріалу. Під прогнозом слід розуміти науково обґрунтований опис можливих станів об'єктів в майбутньому, а також альтернативних шляхів досягнення цього стану, засноване на допущеннях, пов'язаних з майбутніми подіями, які, по різних припущеннях, можливо матимуть міс-

це, а також з діями, які необхідно зробити на даний момент часу (на дату підготовки прогнозової інформації) [2, с. 83].

Процес підготовки прогнозової інформації називається прогнозуванням (від грецького prognosis - передбачення, пророцтво). Воно відповідає головним чином на два альтернативні питання:

що найімовірніше станеться в майбутньому?

що необхідно здійснити у нинішній момент для досягнення встановленого стану прогнозованого об'єкту?

Перший тип прогнозів називається пошуковим, а другий тип - нормативним.

Для реалізації завдань, пов'язаних з аналізом і оцінкою різних інформаційних потоків, призначений потужний апарат різних методів прогнозування, які можна підрозділити на дві основні групи:

якісні (думки фахівців, метод експертних оцінок, впорядковане опитування, вивчення покупців і ін.);

кількісні (прогнозування на основі ретроспективної інформації, причинно-наслідкове прогнозування) [3, с. 100].

У загальному вигляді процес прогнозування наведено на рис.

Незважаючи на відмінності різних методів прогнозування, в їх основі лежать, як правило, однакові принципи і допущення. До найбільш важливим з них відносяться:

причинно-наслідкові закономірності, які були присутніми в минулих періодах, переважатимуть і в майбутньому;

не існує абсолютно точних прогнозів, тому важливий облік відхилень фактичних результатів від прогнозних;

точність прогнозу знижується у міру збільшення часу попередження (наприклад, короткостроковий прогноз точніший, ніж довгостроковий);

прогноз відносно великого об'єкту (наприклад, галузі в цілому) точніший, ніж його окремого компонента (наприклад, підприємства), оскільки більше число подій компенсує погрішності пророцтв.

Проте слід зазначити, що будь-яка прогнозна інформація готується як в якості інструменту внутрішнього управління, так і для надання зацікавленим користувачам. З цієї причини виникає необхідність її аудиту.

Прогнозна фінансова інформація - це фінансова інформація, що базується на припущеннях про дії, які можуть відбутися в майбутньому, та про можливість дії суб'єкта господарювання. Ця інформація має суб'єктивний характер, а її підготовка значною мірою базується на припущеннях. Прогнозна фінансова інформація може мати форму прогнозу, перспективної оцінки чи поєднання, наприклад, прогнозу на один рік та перспективної оцінки на п'ять років. Що ж таке прогноз?

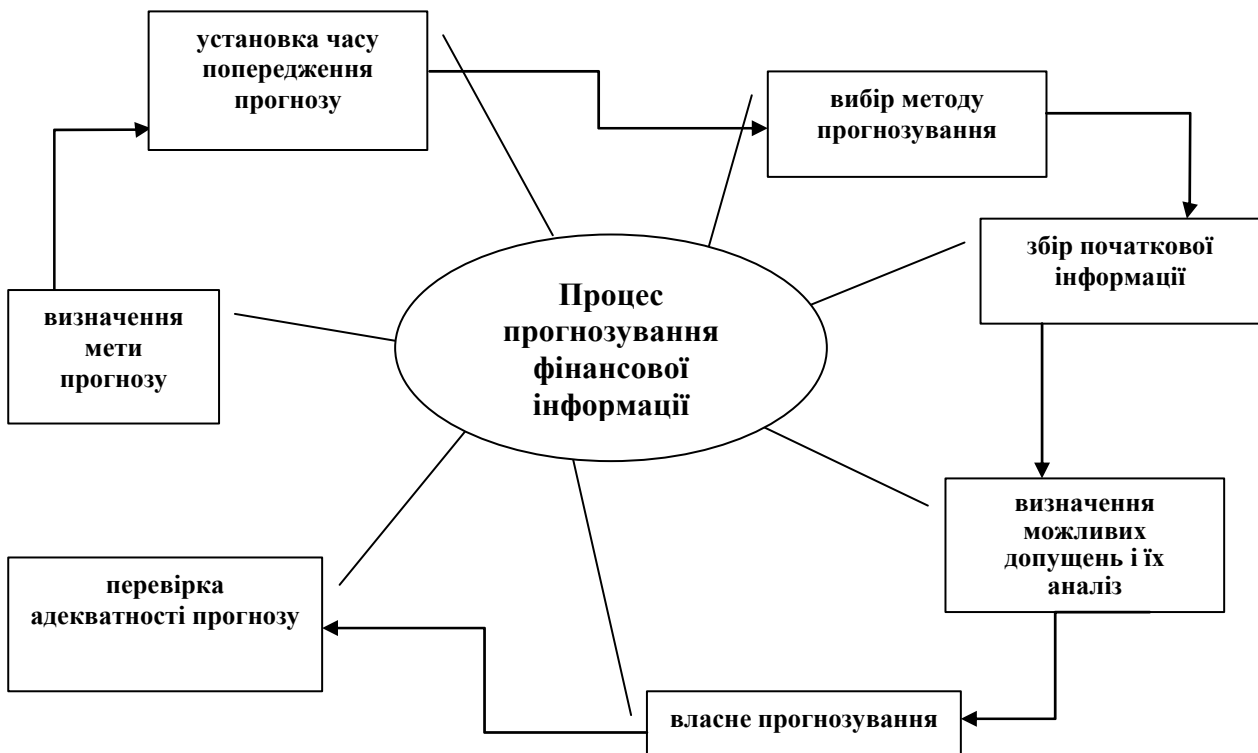

Рис. 1. Процес прогнозування фінансової інформації

Прогноз - це прогнозна фінансова інформація, підготовлена на основі припущень щодо майбутніх подій, які, як очікує управлінський персонал, відбудуться, і дій, що їх управлінський персонал має намір здійснити на дату підготовки інформації (припущення про найкращу оцінку) [4].

Крім того, існує інша прогнозна фінансова інформація - перспективна оцінка.

Перспективна оцінка - це прогнозна фінансова інформація, складена на основі гіпотетичних припущень про майбутні події та дії управлінського персоналу, які, як очікується, не обов'язково відбудуться; або поєднання найкращої попередньої оцінки та гіпотетичних припущень.

Сама ж прогнозна інформація має охоплювати фінансові звіти і може бути підготовлена як інструмент внутрішнього управління або для надання третім особам. Управлінський персонал несе відповідальність за підготовку та надання прогнозної інформації, а вже аудитор перевіряє прогнозу фінансову інформацію і надає висновок для підвищення її достовірності.

Складаючи висновок щодо обґрунтування припущень управлінського персоналу, аудитор забезпечує лише середній рівень упевненості. Упевненість аудитора щодо прогнозної інформації стосується дій або подій, що дотепер не відбувалися і можуть не відбутися.

Аудитор розглядає такі завдання з перевірки прогнозної інформації:

- використання інформації за призначенням;
- призначення інформації (загальне або обмежене поширення);
- характер припущень;
- елементи, які треба включити до інформації;
- період, який охоплюється інформацією.

Аудитор повинен мати достатній рівень знань з бізнесу, щоб мати змогу оцінити наявність усіх суттєвих припущень, необхідних для підготовки прогнозної інформації, щоб оцінити, чи підготовлена прогнозна фінансова інформація на тій самій основі, що й інформація, яка була підставою для прогнозів.

Якщо аудиторський висновок фінансової інформації був модифікований або якщо суб'єкт господарювання лише починає свою діяльність, аудитор має розглянути всі супутні фактори та їх вплив на перевірку прогнозної фінансової інформації.

Оскільки припущення стають більш спекулятивними зі збільшенням тривалості періоду, аудитор повинен розглянути період, охоплений прогнозною фінансовою інформацією. Період повинен перевищувати часові межі, які дають змогу управлінському персоналу мати обґрунтовану підставу для припущень.

До факторів, які аудитор бере до уваги під час розгляду того, що охоплено прогнозною фінансовою інформацією, включають: операційний цикл, ступінь достовірності припущень, потреби користувачів.

Для того, щоб визначити характер, термін і обсяг процедур перевірки, аудитор повинен:

- враховувати ймовірність суттєвих викривлень;
- знання, отримані під час виконання будь-яких попередніх завдань;

розглянути компетентність управлінського персоналу щодо підготовки прогнозної фінансової інформації;

встановити ступінь впливу суджень управлінського персоналу на прогнозу фінансову інформацію, а також відповідність і достовірність покладених на основу даних.

Достовірність і відповідність доказів підтверджує і оцінює аудитор. Достовірні докази повинні підтверджуватися і отримуватися з внутрішніх та зовнішніх джерел. Також аудитор розглядає, чи беруться до уваги при використанні гіпотетичних припущень суттєві наслідки цих припущень.

Хоча потреби в доказах, що підтверджують гіпотетичні припущення, відсутні, аудитор повинен переконатися в тому, що вони відповідають призначенню прогнозної фінансової інформації й немає причин вважати, що вони є повністю нереальними.

Аудитор повинен зосереджувати увагу на ступені суттєвого впливу ділянок, найчутливіших до змін результатів, наведених у прогнозній фінансовій інформації. Щоб розглянути взаємозв'язок з іншими компонентами фінансових звітів, аудиторам необхідно мати завдання з перевірок одного чи кількох елементів прогнозної фінансової інформації.

Які завдання стоять перед управлінським персоналом? Управлінський персонал повинен надати аудиторам письмові пояснення щодо передбачуваного використання прогнозної фінансової інформації, повноти суттєвих припущень управлінського персоналу і прийняту ним відповідальність за прогнозу фінансову інформацію.

Оцінюючи подання і розкриття фінансової інформації, аудитор повинен розглянути:

- ступінь утримання інформативності;
- ступінь розкриття облікової політики в примітках до прогнозної фінансової інформації;
- визначення основ об'єктивності або необ'єктивності інформації;
- зміни в обліковій політиці, що відбувалися після дати останніх фінансових звітів за попередні періоди;

причини змін та їх вплив на прогнозу фінансову інформацію. На основі розглянутої інформації аудитор складає висновок щодо

перевірки прогнозної фінансової інформації, який включає:

- заголовок;
- адресу;
- опис прогнозної фінансової інформації;
- посилання на практику, що застосовується до перевірки прогнозної фінансової інформації;
- твердження про те, що управлінський персонал несе відповідальність за прогнозу фінансову інфо-

рмацію, у тому числі за припущення, на підставі яких її складено;

посилання на мету та поширення прогнозної фінансової інформації;

думка про те, чи прогнозна фінансова інформація підготовлена належним чином;

застереження щодо можливості досягнення результатів;

дату звіту, що є датою завершення процедур;

адресу аудитора;

підписи.

Взагалі ж, висновок констатує, чи виявив аудитор, що припущення не є обґрунтованою підставою для прогнозної фінансової інформації на підставі припущень і чи подають її відповідно до концептуальної основи фінансової звітності. Умовно-позитивну або негативну думку аудитор висловлює, якщо переконаний у невідповідності подання та розкриття прогнозної фінансової інформації, або ж відмовляється від завдання, якщо це доречно.

Якщо аудитор переконаний, що одне чи кілька суттєвих припущень не надають обґрунтованої підстави для прогнозної фінансової інформації, підготовленої на основі припущення найкращої оцінки, або що одне чи кілька суттєвих припущень не надають обґрунтованої підстави для прогнозної фінансової інформації, яку надають гіпотетичні припущення, аудитор повинен висловити негативну думку у висновку щодо прогнозної фінансової інформації або відмовитися від завдання.

Якщо на перевірку впливають умови, які перешкоджають виконанню однієї чи кількох процедур, необхідних за цих обставин, аудитор повинен відмовитися від висловлення думки та описати обмеження обсягу аудиту у висновку щодо прогнозної фінансової інформації.

При проведенні аудиторської перевірки прогнозної фінансової інформації аудиторі необхідно: оцінити обґрунтованість дій, на яких ґрунтується прогнозна інформація;

оцінити узгодженість допущень з призначенням прогнозної інформації;

дати оцінку належній підготовці прогнозної фінансової інформації на основі прийнятих допущень;

визначити, чи усі допущення, вживані керівництвом економічного суб'єкта при прогнозуванні, розкриті і чи являються вони найкращими оцінками або лише гіпотетичними допущеннями;

встановити, чи використовувалися при підготовці прогнозної фінансової інформації постулати, що відповідають принципам бухгалтерського обліку, які застосовувалися при формуванні бухгалтерської (фінансової) звітності за попередні звітні періоди.

За підготовку прогнозної фінансової інформації відповідає керівництво економічного суб'єкта. Проте аудитор може отримати завдання про перевірку цієї інформації з метою підвищення міри довіри до неї.

Прогнозна фінансова інформація відноситься до подій, які ще не настали і з певною мірою вірогідності можуть не статися. Крім того, існує можливість отримати достатні і доречні докази прийнятих керівництвом економічного суб'єкта допущень. Проте слід враховувати, що ці допущення також орієнтовані на майбутнє, суб'єктивні по своєму характеру і відрізняються від аудиторських доказів, що отримуються при аудиті бухгалтерської (фінансової) звітності [5, с. 128].

Таким чином, аудитор не може висловити думки про можливість досягнення саме тих результативних показників, які містяться в прогнозній фінансовій інформації. Іншими словами, МСА 810 "Дослідження очікуваної фінансової інформації" рекомендує аудиторі при підготовці звіту з приводу обґрунтованості прийнятих при формуванні прогнозної фінансової інформації допущень виходити з власної думки з певною долею професійного скептицизму відносно достатньої міри упевненості в цих допущеннях [6].

Приймаючи завдання про аудиторській перевірці прогнозної (тобто очікуваної) фінансової інформації, аудитор повинен:

визначити призначення перевіреної інформації (чи служить вона для внутрішнього, тобто обмеженого, використання або для будь-яких зацікавлених в ній користувачів, тобто для загального використання);

оцінити характер допущень (це найкращі оцінки або гіпотетичні допущення);

визначити склад елементів, що включаються в інформацію;

встановити часові рамки (час попередження) прогнозної фінансової інформації.

Усі перераховані питання аудитор відбиває в листі про завдання, що направляється керівництву економічного суб'єкта перед початком проведення аудиту прогнозної фінансової інформації. У цьому листі також розкривається відповідальність керівництва економічного суб'єкта за допущення, що приймаються їм, і що надається аудиторі для перевірки первинну інформацію.

Перед початком аудиторської перевірки аудитор повинен ознайомитися з діяльністю економічного суб'єкта для уточнення того, що усі істотні допущення були виявлені. Він може відмовитися від виконання аудиторської перевірки прогнозної (фінансової) інформації, якщо прийняті керівництвом економічного суб'єкта допущення не реальні або якщо ця інформація не відповідає своїм цільовим установкам.

На цьому етапі аудиторської перевірки аудиторі необхідно передусім ознайомитися з процесом підготовки керівництвом економічного суб'єкта прогнозної фінансової інформації. З цією метою слід оцінити:

систему внутрішнього контролю економічного суб'єкта, орієнтовану на процес прогнозування;

характер підготовленої керівництвом економічного суб'єкта документації, що підтверджує зроблені ним допущення;

міра використання тих або інших методів прогнозування;

міра застосування комп'ютерної техніки;

методи, вживані при розробці допущень;

точність прогнозованої фінансової інформації, підготовленої в попередні періоди, і причини виниклих істотних відхилень.

Аудитор повинен оцінити міру достовірності бухгалтерської (фінансовою) інформації за передуючі перевірки періоди, для того, щоб якнайкраще визначити, чи застосовувалася у минулому та ж основа формування прогнозованої (очікуваною) фінансової інформації, яка підлягає аудиту що і при формуванні бухгалтерської (фінансовою) звітності. Крім того, це дає можливість встановити точку відліку ("історичну точку відліку") для оцінки допущень, вживаних керівництвом економічного суб'єкта.

Аудиторів слід пам'ятати, що період, що охоплюється прогнозованою фінансовою інформацією, не повинен перевищувати часові рамки, що дозволяють керівництву економічного суб'єкта розумно оцінювати ситуацію. Крім того, існує цілий ряд чинників, що роблять безпосереднє і при цьому дуже істотний вплив на цей період. До них відносяться:

операційний цикл економічного суб'єкта;

міра надійності вживаних допущень;

потреби зацікавлених користувачів.

При визначенні характеру, термінів і об'єму аудиторських процедур МСА 810 рекомендує сконцентрувати особливу увагу:

на вірогідності істотних спотворень;

знаннях, отриманих при виконанні інших аудиторських завдань по цьому економічному суб'єктові; компетентності керівництва економічного суб'єкта в частині підготовки прогнозованої фінансової інформації;

суб'єктивності суджень керівництва економічного суб'єкта при підготовці прогнозованої фінансової інформації і міри впливу на неї;

адекватності і достовірності представлених початкових даних.

На етапі аудиторської перевірки прогнозованої фінансової інформації аудитор повинен зібрати достатні і доречні докази того, що :

ця інформація носить лише інформативний характер, тобто розсилається для додаткового інформування зацікавлених користувачів;

облікова політика розкрита належним чином;

усі вживані керівництвом економічного суб'єкта істотні допущення адекватно розкриті в примітках до прогнозованої фінансової інформації;

вказана конкретна дата підготовки прогнозованої фінансової інформації;

рівні ряду відбиті ясно і об'єктивно;

вказані будь-які зміни в обліковій політиці, даючи їм формування, що сталися потім, а також розкри-

ті усі причини цих змін і їх вплив на прогнозовану фінансову інформацію.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, при аналізі прогнозованої фінансової інформації аудитор повинен оцінити джерела і надійність доказів, що підтверджують найкращі оцінки керівництва економічного суб'єкта. Для цього необхідно ретельно вивчити інформацію, отриману як з внутрішніх, так і із зовнішніх джерел. При застосуванні керівництвом економічного суб'єкта гіпотетичних допущень потрібно визначити, чи беруться до уваги істотні наслідки таких допущень.

Аудиторів необхідно отримати від керівництва економічного суб'єкта письмову заяву відносно передбачуваного використання прогнозованої фінансової інформації, повноту істотних допущень і визнання відповідальності за надану інформацію.

Слід враховувати, що у разі, коли одне або декілька істотних допущень не являються, на думку аудитора, прийнятною основою для підготовки прогнозованої фінансової інформації, він повинен висловити негативну думку або відмовитися від самої перевірки. При обмеженні об'єму аудиторської перевірки аудитор повинен відмовитися від аудиту або від висловлювання думки і представити відповідний опис вищезгаданого обмеження в підсумковому звіті.

Л і т е р а т у р а

1. Шевчук О. Аудит в Україні - проблеми та перспективи розвитку / О. Шевчук, Н. Здирко // Економічний аналіз: збірник наукових праць, 2010. - Вип. 6. - С. 530 - 532.
2. Ільїн В. Ю. Інноваційні аспекти розвитку аудиту в Україні / В.Ю. Ільїн // Інноваційна економіка. - 2010. - № 16. - С. 83 - 86.
3. Перевірка прогнозованої фінансової інформації. [Електронний ресурс]. Режим доступу - http://pidruchniki.com/1117082741232/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/perevirka_prognoznoyi_finansovoyi_informatsiyi
4. Гуцаленко Л. В. Аудит в Україні: розвиток, проблеми та шляхи їх вирішення / Л. В. Гуцаленко // Інноваційна економіка. - 2011. - № 20. - С. 97 - 101.
5. Гончарук В. В. Аудит в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку / В. В. Гончарук // Управління розвитком. - 2012. - № 7 (128). - С. 127 - 128.
6. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. - Київ: Міжнародна федерація бухгалтерів. Аудиторська палата України, 2010 - 410 с.

References

1. Shevchuk O. Audy`t v Ukrainy` - problemy` ta perspekty`vy` rozvy`tku / O. Shevchuk, N. Zdy`rko // Ekonomichny`j analiz: zbirny`k naukovy`x pracz`, 2010. - Vy`p. 6. - S. 530 - 532.
2. Il`yin V. Yu. Innovacijni aspekty` rozvy`tku audy`tu v Ukraini / V.Yu. Il`yin // Innovacijna ekonomika. - 2010. - # 16. - S. 83 - 86.
3. Perevirka prognoznoyi finansovoyi informaciyi. [Elektronny`j resurs]. Rezhym` dostupu - http://pidruchniki.com/1117082741232/buhgalterskiy_oblik

k_ta_audit/perevirka_prognoznoyi_finansovoyi_informatsiyi

4. Guzalenko L. V. Audy`t v Ukrayini: rozvy`tok, problemy` ta shlyaxy` yix vy`rishennya / L. V. Gupalenko // Innovacijna ekonomika. - 2011. - # 20. - S. 97 -101.
5. Goncharuk V. V. Audy`t v Ukrayini: suchasny`j stan ta perspekty`vy` rozvy`tku / V. V. Goncharuk // Upravlinnya rozvy`tkom. - 2012. - # 7 (128). - S. 127 - 128.
6. Mizhnarodni standarty` kontrolyu yakosti, audy`tu, oglyadu, inshogo nadannya vpevnenosti ta suputnix poslug. – Ky`yiv: Mizhnarodna federaciya buxgalteriv. Audy`tors`ka palata Ukrayiny`, 2010 – 410 s.

Розмыслов А.Н. Аудит прогнозной финансовой информации, как составляющая повышения конкурентоспособности предприятий

Проанализированы показатели прогнозной финансовой информации и принципы прогнозирования финансового состояния и конкурентоспособности предприятий. Изучены причины проведения аудита финансовой информации и доказательства, подтверждающие возможность снижения конкурентоспособности предприятия, направленные на достижение ключевых целей, стоящих перед предприятием в долгосрочной перспективе. Было установлено, что основным содержанием исследования вопросов аудита прогнозной финансовой информации на пути повышения конкурентоспособности предприятия является выработка концепции оценки такой информации, которая не должна превышать временные рамки, позволяющие руководству экономического субъекта разумно оценивать экономическое развитие предприятия. По результатам исследования сформированы критерии проведения аудита прогнозной финансовой информации в

соответствии с нормами аудиторских процедур МСА 810 и общих принципов аудита.

Ключевые слова: аудит, прогноз, финансовая информация, предприятие, предположение, оценка, кредитоспособность, развитие, система.

Rozmyslov A.N. Auditing of the prospective financial information, as part of improving the competitiveness of enterprises

We analyzed the performance of the prospective financial information and the principles of forecasting the financial condition and competitiveness of enterprises. Examine the reasons for the audit of financial information and evidence to support the possibility of reducing the competitiveness of enterprises to achieve the key objectives of the company in the long term. It was found that the main content of the research questions the audit of prospective financial information on ways to improve the competitiveness of the enterprise is to develop the concept of evaluation of such information, which should not exceed the time frame, allowing the management of the economic subject reasonably to assess the economic development of the enterprise. The study formed the criteria for the audit of the prospective financial information in accordance with the audit procedures ISA 810 and the general principles of auditing.

Keywords: audit, forecasting, financial information, company expectations, estimates, credit status, the development system.

Розмыслов О.М. – доц. каф. «Облік і аудит» Східноукраїнського національного університету ім. В.Даля.

Рецензент: д.е.н., проф. **Костирко Л.А.**

Стаття подана 14.09.2016